

Høje-Taastrup
Kommune

STYRK LÆRING OG TRIVSEL
VERSION 1 - FEBRUAR 2024

Pædagogiske værktøjer i projektbaseret læring

Del: 1: Introduktion	4
Del 2: Værktøjer til overblik og struktur i PBL-forløb	5
Hvorfor er det vigtigt med overblik og struktur i PBL-forløb?	
De 10 H'er: <i>Ti hv-spørgsmål, som skaber ro, overblik, forudsigelighed over en opgave, aktivitet eller et helt forløb.</i>	6
Dagsstruktur: <i>Et dagsprogram som bruges til at skabe struktur og tydelighed over en hel dag.</i>	8
Pædagogisk bagdør: <i>Et greb til en aftalt pause, pusterum, timeout eller plan B.</i>	10
Mål- og udviklingstrappen: <i>Et visuelt værktøj til at vise vejen til et konkret mål.</i>	12
Statusmåling: <i>Et redskab til at vurdere, hvor tilfreds man er med sin egen indsats og projektet.</i>	14
Del 3: Barnets og dets følelsesregulering i PBL-forløb	16
Hvordan kan barnet følelsesmæssigt reagere i situationer som the messy middle, og hvordan kan vi afhjælpe situationen?	
Tænker, siger, føler: <i>En tegneserie samtale, som kan visualisere tanker og følelser.</i>	18
Pralebogen: <i>Sætter fokus på succes og gode oplevelser. Når barnet eller den unge skal styrkes i troen på sig selv.</i>	20
Sociale historier: <i>Et greb til små adfærdændringer i sociale situationer og tilføre mening til sociale relationer.</i>	22
Eksternalisering: <i>Et greb til at tale om og se en problemstilling på en ny måde.</i>	24
Del 4: Barnet i gruppearbejde	26
Hvordan kan vi stilladsere det gode gruppearbejde i forbindelse med projektbaseret læring?	
Gruppekontrakt: <i>Et greb til at opstarte et godt samarbejde.</i>	28
Viften af gruppearbejde: <i>Et greb til at evaluere og videre udvikle på det gode samarbejde i grupper.</i>	30
Samarbejdsplan: <i>Et redskab til at gruppen laver aftaler om og holder overblik over hvem der gør, hvad og hvornår.</i>	32
Gruppearbejde dilemmaspil: <i>En proces, hvor klassen reflekterer over dilemmaer både i samarbejde og gruppearbejde.</i>	34
Del 5: Overvejelser og refleksioner i de fagvoksnes teamsamarbejde	36
Hvad er udadreagerende adfærd, og kan vi håndtere det, vi ikke havde forudset?	
Udadreagerende adfærd - do's and dont's for voksne: <i>En plakat der viser konkrete handlemuligheder til at håndtere svære situationer.</i>	38
Isbjergmetaforen: <i>Et analyseredskab som kan hjælpe med at tale om og se problemstillinger på en ny måde.</i>	41
Gruppedannelsesværktøj: <i>Et greb til at danne og sammensætte grupper.</i>	43
Del 6: Kopiark	45

HER KAN DU SKRIVE NOTATER MENS DU LÆSER

DEL 1= INTRODUKTION

Pædagogiske værktøjer er et katalog af redskaber, som har til formål at hjælpe lærere og pædagoger med at løse nogle af de udfordringer, man møder i projektbaseret læring. Værktøjerne er nødvendige for nogle børn og unge, men gavnlige for alle. I hæftet "Casebeskrivelse: PBL og børn i udsatte positioner eller med særlige behov" (2024) er det muligt at finde konkrete eksempler på situationer, hvor disse værktøjer kan benyttes.

Læsevejledning:

Kataloget er inddelt i seks dele. Hver del har et tema, som indeholder en række relevante pædagogiske værktøjer. Del 1 - 4 er værktøjer, som bruges i sammenspil mellem fagvoksne og børnene eller de unge. Del 5 tilbyder modeller og redskaber til brug for de fagvoksne i teams eller individuelt med henblik på refleksioner og overvejelser. Selvom nogle af værktøjerne er udformet og beskrevet til en samtale mellem et barn og en fagvoksen, kan redskaberne være gode at bruge for alle og kan med enkelte korrektioner tilpasses en gruppeaktivitet.

Alle pædagogiske værktøjer præsenteres ud fra følgende model:

- 1) Beskrivelse af redskaber
- 2) Præsentation af udfyldt skabelon (inspiration til hvordan skabelonen kan anvendes)

Alle skabeloner findes bagerst i kataloget, hvor de er vedhæftet som kopiark til anvendelse i egen praksis.

Vær opmærksom på at nogle af værktøjerne mere eller mindre giver sig selv, mens andre af dem er bygget op omkring større teorier som Low Arousal og narrative teorier. Det kan kræve lidt starthjælp at komme i gang med de pædagogiske værktøjer, men når det først er afprøvet et par gange, er det nemme og nyttige redskaber. Kontakt eventuel skolens AKT-vejleder eller Marianne Honoré pædagogisk konsulent for AKT for starthjælp.

Værktøjskassen er udviklet i samarbejde med den Organisatoriske Udviklingsgruppe, PBL-guides, AKT-vejledere, PPR, SSP og fagkonsulenter i SPC.

DEL 2= VÆRKTØJER TIL OVERBLIK OG STRUKTUR I PBL-FORLØB

Hvorfor er det vigtigt med overblik og struktur i PBL-forløb?

Projektbaseret læringsforløb kræver tydelige og visuelle strukturer. Derfor har vi brug for et stærkt styresystem så både børn og voksne kan navigere i projekterne. Vi har et naturligt styresystem i vores ubevidste funktioner i hjernen (de eksekutive og kognitive funktioner). Hvis vi bliver udfordret på vores styresystem, kan det være svært at planlægge, skabe struktur og få overblik over en opgave eller aktivitet. Hertil kan uforudsigelighed skabe uro og utryghed.

Når vi i projektforsløbene går væk fra traditionelle klasseskemaer og faste lektioner kan redskaberne i dette afsnit hjælpe os til at skabe tydelighed, visuel struktur og forudsigelighed. Redskaberne kan bruges som vores guide, dirigent, kompas, vejviser eller GPS gennem forløbene både på markro- og mikroniveau.

Grebene i dette afsnit kan desuden hjælpe os med at tage særlige hensyn til barnets eller den unges overskud de dage, hvor barnet eller den unge kan have det særligt svært. Dermed bliver værktøjerne også greb til at forbygge konfliktsituationer, som kan hjælpe børnene eller de unge til at navigere i svære situationer. Nogle af værktøjerne kan invitere børnene og de unge til at være selvkørende og håndtere deres egen adfærd, fordi vi gennem redskaberne guider og rammesætter handlemuligheder, når det bliver svært.

Værktøjer i dette afsnit:

- De 10 H'er
- Dagsstruktur
- Pædagogisk bagdør
- Mål- og udviklingstrappen
- Statusmåling

DE 10 H'ER

Hvad er de 10 H'er?

De 10 H'er er ti spørgsmål, som er et redskab til at afklare, hvad der skal ske. Teorien bag de 10 H'er er, at hvis de ti spørgsmål er besvaret, skabes der ro og tryghed. Dette fordi svarene skaber forudsigelighed og giver afklaring på, hvad der skal ske, hvornår det skal ske og hvad der forventes. Dermed støtter svarene vores styresystem til at navigere i opgaver og aktiviteter.

De ti spørgsmål er:

- Hvad skal jeg lave (indhold)?
- Hvorfor skal jeg lave det (mening)?
- Hvordan skal jeg lave det (metode)?
- Hvor skal jeg lave det (placering)?
- Hvornår skal jeg lave det (tidspunkt)?
- Hvor længe skal jeg lave det (tidshorisont)?
- Hvor meget skal jeg lave (mængde)?
- Hvem skal jeg lave det med (personer)?
- Hvem kan jeg få hjælp af (person)?
- Hvad skal jeg bagefter (næste)?

Hvordan bruges de 10 H'er?

De 10 H'er kan bruges både som en plan for et helt projekt, en ugeoversigt eller en dagsplan, men de er særligt effektive, når de bruges på de enkelte opgaver og aktiviteter. Det kan her være en idé at synliggøre de 10 H'er på en permanent tavle i klasselokalet.

På den måde har børnene eller de unge hele tiden mulighed for at gå til tavlen, orientere sig og genvinde overblikket over opgaven, hvis der skulle opstå tvivl. Målet er, at de 10 H'er skal hjælpe med at opbygge selvstændighed hos børnene eller de unge.

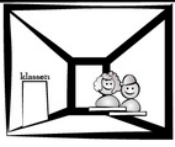

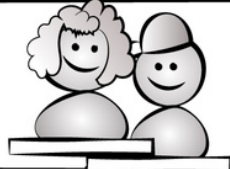

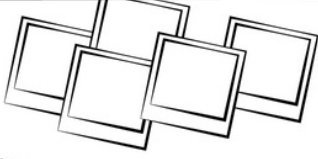
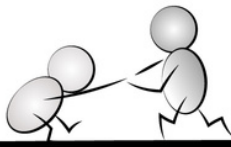
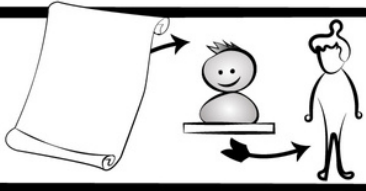

Tips

- Det kan være overvældende at starte med at benytte sig af alle de ti hv-spørgsmål. Børnene kan opleve, at det er for meget at forholde sig til på én gang. Derfor kan et tip være at udvælge nogle af de hv-spørgsmål, som er mest relevante for den børnegruppe, der undervises i.
- Lad de 10 H'er hænge synligt så barnet eller den unge altid ved, hvor de kan orientere sig.
- Fordelen ved at de 10 h'er hænger permanent og er visuelle er, at det hjælper børnene og de unge til at se, hvad du mener.
- Vær visuel: Når du benytter dig af skemaet, skal du både skrive teksten og tegne små symboler til at fremme forståelsen.
- Brug de 10 H'er rutinemæssig. Ved at skabe rutiner skabes forudsigelighed.

OBS: Mundtlige beskeder forsvinder - det visuelle er permanent.

DE 10 H'ER

<p>HVAD</p> 	<p>TEKST</p> <p>PÅ FOTO OPDAGELSESTREJSE PÅ NETTET</p>	<p>VISUELISERING</p>
<p>HVORFOR</p> 	<p>AT OBSERVERE FÆLLESSKABER PÅ NETTET KAN GIVE NYTTIGE OPLYSNINGER OM VORES AUTENTISKE BRUGER</p>	
<p>HVORDAN</p> 	<p>DU SKAL BRUGE EN PC OG DE SØGEORD VI LAVEDE I FÆLLESSKAB</p>	
<p>HVOR</p> 	<p>VED TOPPERSONERSBORDENE PÅ GANGEN</p>	
<p>HVORNÅR</p> <p>TIK-TAK</p> 	<p>NÅ JEG ER FÆRDIG MED AT INTRODUCERE ØVELSEN DET VIL SIGE OM 10 MIN</p>	
<p>HVOR LÆNGE</p> 	<p>20 MINUTTER</p>	
<p>MED HVEM</p> 	<p>TO OG TO</p>	
<p>HVOR MEGET</p> 	<p>DU SKAL FINDE 5 BILLEDER</p>	
<p>HJÆLP</p> 	<p>HVIS DU BLIVER I TVIVL TJEK PLAKATEN HVIS DU HAR BRUG FOR MERE HJÆLP SPØRG EN VEN OG TIL SIDST EN VOKSEN</p>	
<p>BAGEFTER</p> 	<p>PAUSE</p>	

DAGSSTRUKTUR

Hvad er en dagsstruktur?

En dagsstruktur er et skema, som viser, hvad der skal ske i løbet af dagen og i hvilken rækkefølge.

Hvordan bruges dagsstrukturen?

Skemaet med dagsstrukturen udfyldes sammen med klassen eller det enkelte barn ved dagens start. Start med at undersøge hvilket humør børnene eller de unge er i. For enkelte børn eller unge kan der noteres hvilke pædagogiske bagdøre, der kan være hjælpsomme for at lykkes med dagen (se beskrivelse af pædagogisk bagdør på side 10).

Dernæst laves skemaet, hvor alle perioder er nedskrevet og visualiseret med piktogrammer eller symboler - det gælder også pauser og frikvarter. Hertil skrives eller opsættes billeder af, hvilke voksne, der faciliterer undervisningen på de forskellige tidspunkter. Dagsstrukturen skal ligesom de 10 H'er være synlige. Det kan være på væggen eller på enkelte børns eller unges arbejdsplads. Hver gang noget er gennemført sættes flueben ud fra beskrivelsen. Når dagen slutter kan skemaet benyttes til at evaluere dagen.

Tips

- Ved fluebenet kan der eventuelt noteres med en smiley, hvordan barnet eller den unge synes det er gået.
- Lav en ekstra kolonne og sæt tider på hver aktivitet.
- Skemaet kan overføres mellem skole og hjem. På den måde kan forældrene tale dagen igennem med deres barn.
- Nogle børn/unge kan have brug for at vide, hvad der skal ske, inden dagen starter. Derfor kan strukturen også bruges som dele af et ugebrev.
- Husk at nogle børn og unge også kan have brug for at sætte ord på eller vide, hvad der skal ske i frikvarteret og pauser.

DAGSSTRUKTUR

BARNESNAVN: HEDWIG
 VOKSENSNAVN: MARIANNE

DATO:
 22/11-2023

HUMØR 1-10
 MORGEN: 6 😊
 EFTERMIDDAG: 8 😊

BAGDØRE
 1: TUR RUNDT OM BYGNINGEN
 2: AFSKÆRMET PLADS

VOKSEN	PIKTUGRAM	SKEMA	FLUEBEN
		LÆSEBÅND	✓
		BEVÆGELSESAKTIVITET	✓
		MAKKERLÆSNING	✓
		10 PAUSE	
		INTRO + HOOK	
		GRUPPEAFTALER	
		FROKOST	
		IDÉ UDVIKLING	

Hedwig

 UNDERSKRIFT - BARN/UNG

Marianne

 UNDERSKRIFT - VOKSEN

PAEDAGOGISK BAGDØRE

Hvad er en pædagogisk bagdør?

En pædagogisk bagdør er en plan B og et redskab, som gør det muligt for barnet eller den unge at komme ud af en svær situation eller en konflikt uden at tabe ansigt eller blive stigmatiseret. Den pædagogiske bagdør kan være særlig nyttig at anvende, hvis projektet rammer *the messy middle* (begrebsafklaring se s. 17).

Den pædagogiske bagdør kan være med til at nedbringe antallet af konflikter og i yderste tilfælde magtanvendelser, fordi barnet eller den unge kan trække sig fra en situation på en god måde.

Hvordan bruges en pædagogisk bagdør?

En pædagogisk bagdør er en aftale, som laves mellem de fagvoksne og barnet eller den unge i "fredstid". Bagdøren kan ses som en aftalt timeout hvis en situation, aktivitet eller opgave bliver uoverskuelig.

Bagdøren er barnets eller den unges aktive valg at træde ud og ind igen. For at den pædagogiske bagdør er effektiv skal der arbejdes med valg og medansvar.

Eksempler på bagdøre:

- Gå en tur rundt om bygningen
- Tegn lidt
- Løs en rubiks cube
- Spil et spil på telefonen
- Trække sig til en afskærmet plads

Tips

- Bagdørene er en aftale, som laves mellem de voksne og barnet eller den unge.
- Det er vigtigt, at de voksne overholder aftalerne!
- Alle fagvoksne i og omkring klassen skal kende til aftalerne og bagdørene.
- Aftal fx et hemmeligt tegn med barnet eller den unge, som betyder at bagdøre benyttes.
- Lav fx et kort som symboliserer bagdøren. Når barnet eller den unge giver dig kortet, betyder det at bagdøren benyttes.
- Overvej at begynde med én bagdør - det kan være svært at have flere til at begynde med.
- På sigt kan der laves flere som også har et fagligt indhold.
- Tag altid godt imod barnet eller den unge når de vender tilbage til aktiviteten.

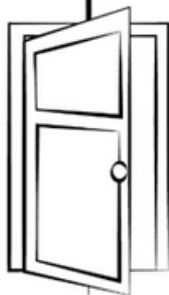
PAEDAGOGISK BAGDØRE

NAVN: HEDWIG

NAVN: MARIANNE

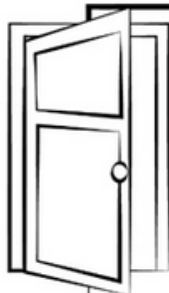
DATO:

30.11.2023

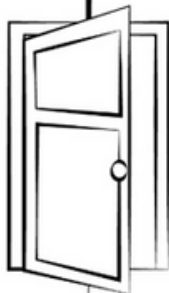
BAGDØR 1:

GÅ EN TUR RUNDT OM BYGNINGEN

BAGDØR 2:

AFSKÆRMET PLADS

BAGDØR 3:

ARBEJDSHÆFTE OG MUSIK MED HØRETELEFONER

Hedwig

UNDERSKRIFT - BARN/UNG

Marianne

UNDERSKRIFT - VOKSEN

MÅL- OG UDVIKLINGSTRAPPEN

Hvad er mål- og udviklingstrappen?

Mål- og udviklingstrappen er et værktøj, som kan bevidstgøre børnene eller de unge om processen til målet. Udover at værktøjet kan tydeliggøre, hvad børnene eller de unge skal gøre for at komme i mål, kan den også vise dem, hvad de allerede er gode til.

Værktøjet kan bruges individuelt og i grupper. Værktøjet er todelt. Første del er udviklingstrappen og anden del er mål/evaluering. Udviklingstrappen tilpasses børnegruppen eller den enkelte, og er derfor individuel fra gruppe til gruppe. Det vil sige, at målet og vejen til målene ikke nødvendigvis er den samme for alle grupper eller alle børn og unge.

Hvordan bruges mål- og udviklingstrappen?

Begynd med udviklingstrappen. Med udviklingstrappen deles målet op i delmål. Delmålene tegnes eller skrives på trappetrinene på vej op mod målet. Det vil sige, at hvert trin er et delmål. Delmålene skal være konkrete og opnåelige, så det er tydeligt for barnet eller den unge, hvad næste trin er.

Målevaluering bruges til at holde fokus på arbejdet med delmålene. Ved at have et vedvarende fokus kan delmål og mål justeres undervejs. Det kan fx vise sig at barnet eller den unge hopper to trin frem og et tilbage. Eller at vi fagvoksne skal gøre noget andet for at støtte barnet eller den unge for at komme i mål.

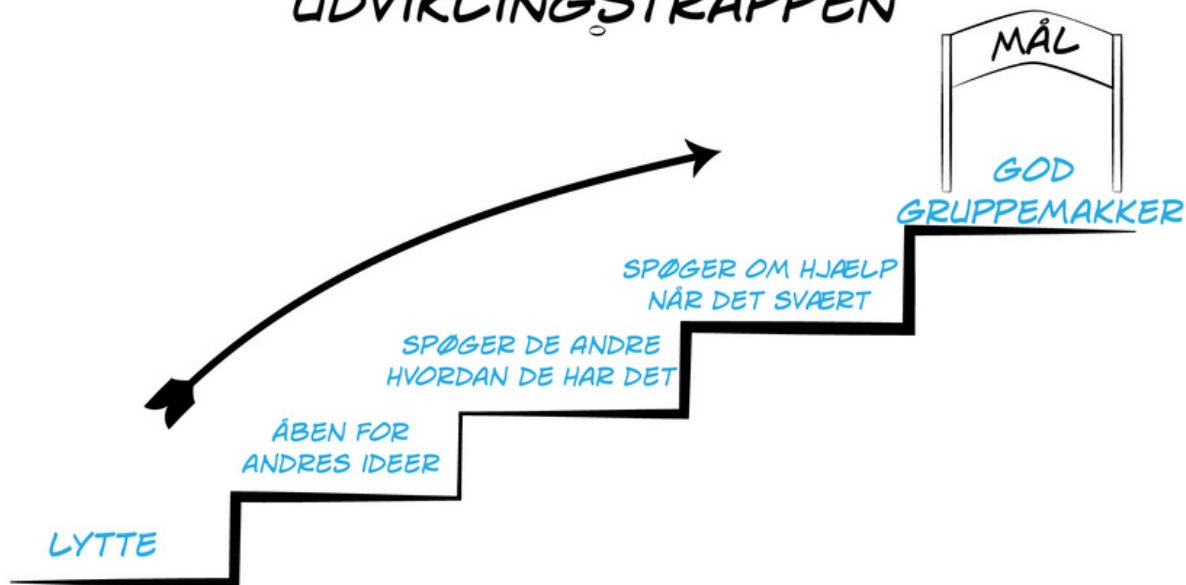
Tips

- Brug første trin på noget som barnet allerede kan. Dette for at synliggøre det barnet allerede lykkes med, og som barnet er god til.
- Lav på den ene side af trappen en beskrivelse af, hvad de fagvoksne skal gøre/iværksætte for at barnet lykkes med at komme i mål.
- Overvej om det skal markeres, at barnet er lykkedes med at komme et trin op ad trappen med en fejring og dermed understrege barnets arbejdsindsats.
- I det ideelle PBL-projekt vil man koble udviklingstrappen på rubrikkerne for projektets læringsmål.

MÅL- OG UDVIKLINGSTRAPPEN

UDVIKLINGSTRAPPEN

MÅL-EVALUERING

HVER UGE GENNEMGÅR VI HVAD DER ER GÅET GODT OG HVAD DER HAR VÆRET SVAERT. VI LAYER AFTALER FOR, HVAD VI SAMMEN SKAL GØRE FOR AT LYKKE MED DET SOM VAR SVAERT.

DAG ONSDAG	HVAD SKETE DER? VI SKULLE BLIVE ENIGE OM ET PRODUKT	HVAD VAR GODT? JEG LYTTEDE TIL DE ANDRES IDEER
-------------------	--	---

DAG ONSDAG	HVAD SKETE DER? VI SKULLE BLIVE ENIGE OM ET PRODUKT	HVAD VAR SVAERT? JEG SYNES IKKE OM DE ANDRES IDEER
-------------------	--	---

Hedvig

UNDERSKRIFT - BARN/UNG

Mærsmid

UNDERSKRIFT - VOKSEN

STATUSMÅLING

Hvad er statusmåling?

Statusmåling kan ses som et redskab til selvevaluering og er et redskab til at holde overblik over egen arbejdsindsats og sætte fokus på det, som skal arbejdes mere med. Ved at bruge værktøjet kan de fagvoksne sammen med børnene eller de unge få et indblik i, hvordan det går, samt hvordan de fagvoksne skal støtte ekstra op.

Hvordan bruges statusmåling?

Statusmålingen kan bruges individuelt og i grupper. Uanset om det er individuelt eller med en gruppe skal de fagvoksne starte med en introduktion af, hvad øvelsen går ud på, og hvad formålet med statusmålingen er. Læs dernæst et statusspørgsmål op og giv børnene eller de unge tid til at overveje deres svar. Hvert spørgsmål følges op med to yderligere spørgsmål. Fx hvorfor svarer du, som du gør? Og hvad skal der til for, at du næste gang jeg spørger kan svare et eller to tal højere? Ved at spørge opad sættes fokus på fremadrette udvikling.

Eksempel:

Barnet eller den unge svarer tre på: "Hvor godt synes du dit projekt er lige nu?" Den fagvoksne spørger: "Hvorfor svarer du tre? Hvad skal der til for at du, næste gang jeg spørger dig, kan svare fire eller fem"?

Der kan også spørges til, hvorfor barnet eller den unge ikke svarer et eller to tal lavere. Ved at spørge nedad sættes fokus på det som lykkedes, det som går godt.

Eksempel:

Barnet eller den unge svarer tre på: "Hvor godt synes du dit projekt er lige nu?" Den fagvoksne spørger: "Hvorfor svarer du tre? Hvad er gået godt siden du ikke svare to eller en"?

Tips

- Statusmålingen kan overføres mellem skole og hjem. På den måde kan forældrene tale projekterne igennem og støtte børnene eller de unge i at blive mere tilfredse med deres arbejde.
- Hvis statusmålingen laves på hele klasser eller i større grupper overvej da, hvad der er realistisk i forhold til at samle op på den viden, du får, når børnene eller de unge har gjort status på deres projekt.
- Statusmåling er mest effektiv, når de fagvoksne kan følge op på børnene eller de unge.
- Overvej andre spørgsmål som er relevante for projektet. Det kan fx være standpunkter for central viden og færdigheder, som der er fokus på i projektet.

STATUSMÅLING

HVOR GODT SYNES JEG MIT PROJEKT ER LIGE NU?

5

4

3

2

1

HVOR GODT SYNES JEG MIT PRODUKT ER LIGE NU?

5

4

3

2

1

HVOR GODT SYNES JEG VORES SAMARBEJDE I GRUPPEN ER?

5

4

3

2

1

Hedwig

UNDERSKRIFT - BARN/UNG

Manneth

UNDERSKRIFT - VOKSEN

DEL 3: BARNET OG DETS FØLELSESRREGULERING I PBL-FORLØB

DEL 3: BARNET OG DETS FØLELSESREGULERING I PBL-FORLØB

Hvordan kan barnet følelsesmæssigt reagerer i situationer som *the messy middle*, og hvordan kan vi afhjælpe situationen.

The messy middle er et begreb, som beskriver tidspunkter i projektbaseret læringsforløb, hvor tingene kan føles kaotiske. Når man rammer *the messy middle* kan PBL nogen gange føles som en kamp, fordi man midt i et PBL-projekt kan udfordres på at bevare børnenes eller de unges interesse - selv for erfarne PBL-undervisere. *The messy middle* opleves oftest når børnene eller de unge arbejder selv og skal udvikle på deres ideer til projekter.

Som en del af projektbaseret læringsforløb, skal de fagvoksne facilitere øvelser, som inddrager børnene eller de unge i deres endelige produkt men ud fra en skarp rammesætning. Mellem hver milepæl i et projekt, vil der ofte placeres en fase, hvor der skal idéudvikles - ligesom det gøre sig gældende mod det afsluttende produkt og fremvisning.

Ud over *the messy middle* vil man i projektbaseret læring opleve skift, nye begivenheder og/eller situationer som barnet eller den unge ikke har været i før, og som kan føles svært. Det kan fx være en læringsfestival, et kick off event m.m.. Selvom vi anvender pædagogiske værktøjer og rammesætter forløbene, kan de fagvoksne (selvom de gerne vil det) ikke forudsige alt. Når vi ikke kan forudsige alt eller fange børnenes eller de unges interesse hele vejen gennem et forløb, kan der opstå situationer med fortvivlelse og svære følelser for både børn, unge og fagvoksne. Dette sætter krav til de fagvoksnes kompetencer til at kontrollere egne følelser og håndtere børnenes eller de unges, samt kompetencer til at få alle godt gennem de svære situationer.

Dette afsnit vil derfor sætte fokus på pædagogiske værktøjer, som kan hjælpe med at forberede børn og unge på situationer i projekterne, som kan være uvante eller svære at håndtere. Det skal nævnes, at det i et længere projektforsløb kan være svært for børn og unge at holde overblik over det, som er lykkedes for dem. Derfor giver dette afsnit desuden bud på redskaber, som synliggør børnenes eller de unges succeser, og herigennem troen på sig selv som en motiverende faktor.

Værktøjer i dette afsnit:

- Tænker, siger, føler
- Pralebogen
- Sociale historier
- Eksternalisering

TAENKER, SIGER, FØLER

Hvad er "Tænker, siger, føler"?

"Tænker, siger føler" (TFS) er et visuelt pædagogisk redskab til en tegneseriesamtale, som med hjælp fra enkelte symboler og tegninger understøtter barnets eller den unges mentaliseringsevne. TSF-samtalen hjælper barnet eller den unge med at forstå og overskue, hvorfor andre sagde og handlede, som de gjorde. Hertil er TSF en hjælp til at sætte billeder og ord på egne og andres følelser. TSF kan desuden hjælpe barnet eller den unge med bedre at forstå sociale situationer, som yderligere kan hjælpe dem med at løse vanskelige situationer og få klarhed over svære og ukendte situationer i fremtiden. Sidst er TSF et redskab, som kan hjælpe de fagvoksne med at forstå barnet eller den unge.

Hvordan bruges "Tænker, siger, føler"?

TSF -samtalen skal tage udgangspunkt i en specifik oplevelse eller situation. Det kan være en misforståelse, en konflikt, en tur ud af huset, en undervisningssituation, et besøg fra en autentisk bruger, en fremlæggelse, et frikvarter osv..

De fagvoksne kan bruge TSF ved at stille spørgsmål til barnet eller den unge og tegne eller skrive svarene i skabelonen på næste side. Spørgsmålene skal afdække og understøtte centrale handlinger, tanker og følelser i den situation som tegneseriesamtalen illustrerer.

Forslag til spørgsmål kan være:

- Hvad skete der?
- Hvad tænkte du på da det skete?
- Hvad sagde du da det skete?
- Hvad følte du da du sagde det?
- Hvad har du tænkt på siden?
- Hvordan har du det når du tænker sådan?
- Hvad tror du de andre tænker om det der skete?
- Hvad sagde de andre da det skete?
- Hvordan tror du de andre har det, når de tænker og siger sådan?
- Hvad syntes du der skal ske nu?

Tips

- Du behøver ikke bruge skabelonen. Barnet og dig kan lave jeres egne. Børnene er gode til det!
- Udover de symboler skabelonen bruger, kan andre reaktioner anvendes fx råber eller afbryder i stedet for siger (se nederst i skabelonen).
- Hvis de unge oplever værktøjet som barnligt, kan man benytte symbolerne i et mindmap.

TAENKER, SIGER, FØLER

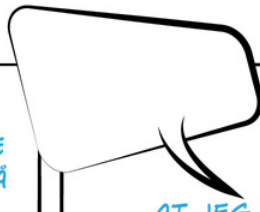
HVAD SKETE DER?

LAEREREN SAGDE JEG SKULLE
SIDDE VED SIDEN AF BØRGE SÅ
JEG LØB MIN VEJ

HVAD TÆNKTE DU PÅ DA
DU FIK BESKED PÅ
AT SIDDE SAMMEN MED
BØRGE?

AT DET VILLE JEG SKU IKKE,
JEG VILLE SIDDE SAMMEN MED BIMMER

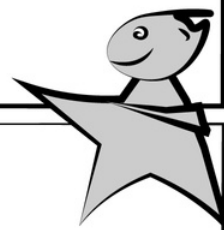
HVAD SAGDE DU DA DET
SKETE?

AT JEG IKKE VILLE SIDDE VED
SIDEN AF BØRGE OG DU BESTEMMER
FANME IKKE OVER MIG!

HVAD FØLTE DU DA DET SKET?

VRED OG SUR - VI PLEJER
SELV AT BESTEMME NÅR
VI ER PÅ TUR.

HVAD TROR DU
BØRGE TÆNKTE?

DET VED JEG IKKE,
HVOR SKULLE JEG
VIDE DET FRA?

GAET

AT JEG NOK IKKE VILLE
SIDDE SAMMEN

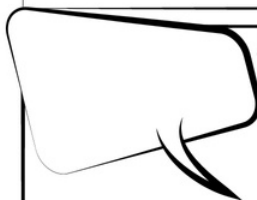
HVORDAN TROR DU DET FIK
BØRGE TIL AT FØLE

KED AF DET?

HVAD TÆNKER DU OM AT HAN
BLEV KED AF DET?

DET VAR IKKE MENINGEN, JEG VILLE JO BARE
SIDDE VED SIDEN AD BIMMER OG SELV
BESTEMME

HVAD KUNNE MAN GØRE EN
ANDEN GANG, SÅ BØRGE
IKKE BLIVER KED AF DET?

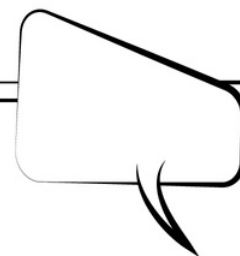
DET VED JEG IKKE...

HVAD VILLE DU SELV SYNES VAR RART

DET VED JEG IKKE...

KUNNE MAN HOLDE DET INDE
I SIT HOVED?

JA

NAESTE GANG, DE VOKSNE BESTEMMER
PLADSER, SÅ FORTALER JEG DIG DET
PÅ FORHÅND SÅ DU VED AT DET ER DE
VOKSNE DER BESTEMMER OG DU VED
HVEM DU SKAL SIDDE SAMMEN MED.

RÅBER

AFBRYDER

LYTTER

PRALEBOGEN

Hvad er pralebogen?

Pralebogen er et værktøj til at synliggøre de gode historier hos barnet eller den unge. Formålet er at sætte fokus på de små og store succesoplevelser, så de bliver synlige for barnet eller den unge, de fagvoksne og deres forældre. Bogen følger barnet eller den unge og bliver en skriftlig bevidning, så man kan huske dem.

Hvordan bruges pralebogen?

I kan bruge skabelonen på næste side, men I kan også købe en notesbog og gøre den personlig sammen med barnet eller den unge. Fortæl barnet eller den unge hvad formålet er, og hvordan I vil bruge bogen.

Siderne udfyldes i samarbejde med barnet eller den unge. Det er som udgangspunkt barnet eller den unge, som skriver i bogen. Hvis det kan være svært, kan der tegnes eller den fagvoksne kan skrive. Hvis det er den fagvoksne som skriver skal barnet eller den unge godkende det, som skrives.

I kan skrive i den hver dag, hver uge eller efter behov. Skriv i jeg-form eller i 3. person.

I kan både skrive om faglige og personlige succeser.

Tips

- Tegn eller klistre billeder ind.
- Større børn eller unge kan synes det er barnligt med ordet pralebog, overvej da at bruge ordet kompetencebogen eller min succesbog.
- Brug eventuelt en notesblok.
- Aftal med forældre at der læses i bogen hjemme.
- Lad evt. hele klassen lave en projektmappe som både indeholder fagligt stof og "pralerier".

PRALEBOGEN

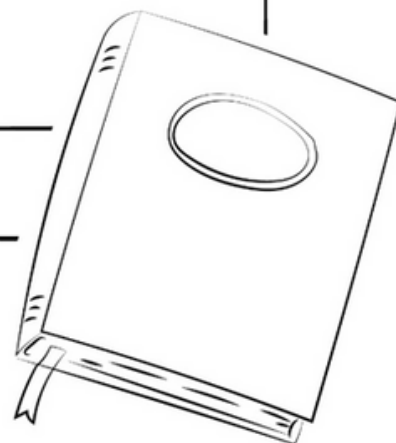
NAVNE
HEDWIG

DATO:
21.12.23

DAGENS SUCCES

SELV OM JEG VAR NERVØS GIK FREMLÆGGESEN
GODT!

JEG FIK GOD FEDBACK.

UNDERSKRIFT - BARN/UNG

UNDERSKRIFT - VOKSEN

SOCIALE HISTORIER

Hvad er en social historie?

En *social historie* er et pædagogisk redskab, som er udviklet af Carol Gray. Det er et redskab som kan hjælpe børn og unge til små adfærdsændringer i sociale situationer og tilføre mening til sociale relationer. Sociale historier kan også være et hjælperedskab til at forberede børn og unge på, hvad der skal ske i de forskellige aktiviteter.

Sociale historier kan både bruges med hele klassen, grupper af børn og unge og på individ niveau.

Hvordan bruges en social historie?

De fagvoksne skal være konkrete på hvilken specifik udfordring, der skal ændres og øves. Det er de fagvoksne, som skriver historien, men barnet eller den unge der skal involveres. Forbered eventuelt historien ved at have skrevet lidt på forhånd. Lav sætninger men med plads til at involvere barnet eller den unge i dem.

Den sociale historie skal skrives i jeg-form eller 3. person, som er barnet eller den unges navn. Hvis det er hele klassen gives navnet på klassen fx 3.b. Historien skrives i nutid eller fremtid.

Metoden har en bestemt form, som består af at skrive en historie ud fra beskrivende, perspektiverende, vejledende og belønnende sætninger. Du kan se og bruge skabelonen på næste side.

Tips

- Støt med billeder.
- Historien skal læses mange gange – fra hver dag i en uge og op til en måned.
- Læs historien op til den situation man ønsker at ændre eller forberede barnet eller den unge på.
- Samarbejd eventuelt med forældrene, så historien også læses op hjemme.

SOCIAL HISTORIE

TITEL: **HEDWIG OG DRILLEPINDEN**

BESKRIVENDE SÆTNINGER FAKTUELLE OPLYSNINGER

JEG HEDDER **HEDWIG** OG GÅR I **3.** KLASSE. MIN UNDERVISER HEDDER **MARIANNE**. I NÆSTE UGE SKAL VI I GANG MED ET PROJEKT, HVOR VI SKAL LAVE GRUPPEARBEJDE. NÅR VI LAVER GRUPPEARBEJDE SYNES JEG **DET ER SVÆRT AT LAVE OPGAVERNE**. NÅR DET SKER **BEGYNDER JEG AT KEDE MIG**. DERFOR KOMMER JEG TIL AT **DRILLE DE ANDRE**

PERSPEKTIVERENDE SÆTNINGER ANDRE MENNESKERS TANKER OG FØLELSER

NÅR JEG GØR DET, BLIVER MINE KAMMERATER **IRRITERET**
OGSÅ VIL DE IKKE **VÆRE I GRUPPE MED MIG**

ANVISENDE SÆTNINGER

ANVIS OG VEJLED, HVAD MAN KAN GØRE. BRUG IKKE NEGATIONER
NÆSTE GANG **DET BLIVER SVÆRT AT LAVE OPGAVERNE** VIL JEG PRØVE AT **HENTE EN VOKSEN, SOM KAN HJÆLPE MIG**

RESULTATET AF DEN NYE ADFØERD

UNDERSTØTTER ADFØERDSCØENDRING OG HVAD BARNET FÅR UD AF DET
NÅR DET LYKKES FOR MIG, VIL DE ANDRE **GERNE VÆRE I GRUPPE MED MIG** OG
MARIANNE **GIVER EN HIGH FIVE** FORDI HUN BLIVER **STOLT AF MIG**

Hedwig

UNDERSKRIFT - BARN/UNG

Marianne

UNDERSKRIFT - VOKSEN

EKSTERNALISERING

Hvad er eksternalisering?

Eksternalisering er et pædagogisk værktøj, som har sin oprindelse i den narrative pædagogik. I den narrative pædagogik sættes der fokus på de fortællinger og selvfortællinger, som bliver fortalt om børnene og de unge. At være eksternaliserende kan hjælpe grupper og enkelte børn og unge til at tale om og se en problemstilling på en ny måde. Den grundlæggende værdi i eksternalisering er i sloganet "det er ikke barnet, der er problemet - det er problemet, der er problemet." Formålet med eksternalisering er dermed at skabe afstand mellem barnet eller den unge og problemet - eller med andre ord at fjerne problemet fra personen. Eksempelvis taler vi ikke om autismebørn, ADHD-børn eller inklusions-børn, men om børn med autisme, børn med ADHD og børn som skal inkluderes. Ved at ændre i italesættelsen, skabes plads til flere nuancer af børnene og de unge. Hermed skabes også flere muligheder.

Hvordan bruges eksternalisering?

Først skal man identificere problemet og give det et navn. Det er kun fantasien, som sætter grænser, men det har bedst effekt, hvis barnet eller den unge er med til at navngive problemet. Det kan fx være Råbetrolden, Drillepinden eller et helt almindeligt navn. En anden måde er at ændre verbum fx fra *du blev vred*, til *vreden var på besøg*. Dernæst tales om problemet i 3. person. Dette for at flytte det fra barnet eller den unge. Hvortil der ses nysgerrigt på problemet, undersøger det sammen og/eller laver en alliance mod problemet.

Forslag til eksternaliserende spørgsmål:

- Hvis vi skulle give råberiet et navn, hvad skulle det så hedde?
- Hvad sker der, når Råbetrolden kommer på besøg?
- Hvordan føles det?
- Hvordan kan man se det på dig?
- Hvad gør andre, når det sker?
- Hvad hjælper Råbetrolden dig med?
- Hvad forhindrer Råbetrolden dig i?
- Hvordan kan jeg hjælpe dig næste gang, Råbetrolden kommer på besøg?
- Kan vi aftale, at du giver mig et tegn, når du får brug for hjælp?

Tips

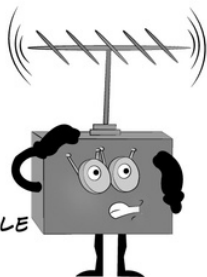
- Tegn problemet sammen med barnet - de gode til det!
- Se forslag til navne og visuelling på problemer på næste side.

EKSTERNALISERING

ANTENNEN

SOM HØRER, SER OG FØLER DET HELE

RÅBETROLDEN

TELEFONEN

DER IKKE KUNNE HOLDE OP MED AT SNAKKE

DRILLEPINDEN

BEKYMRINGSMUREN

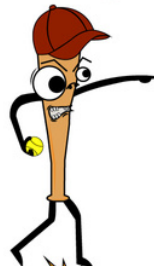
STØVSUGEREN SOM KOM TIL AT STJÆLE

TORNADOEN

BLÆKSPRUTTEN DER BLIVER FORSTYRRET

UROLIGHEDSSKAMLEN

KONKURRENCEBATTET

SHERIFSTJERNEN

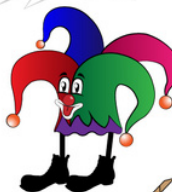
SOM VILLE BESTEMME DET HELE

BOMBEN

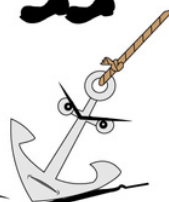
LØBESKOEN

DER BLEV VED MED AT STIKKE AF

JOKEREN

USIKKERHEDSGLASSET

ANKERET SOM IKKE VILLE FLYTTE SIG

Murphy

DEL 4= BARNET I GRUPPEARBEJDE

DEL 4= BARNET I GRUPPEARBEJDE

PBL er en metode til at udvikle børn og unges kollaborative kompetencer. De vil derfor ofte skulle indgå i gode samarbejdsrelationer, når de arbejder i projektbaseret læringsforløb. Samarbejdsrelationer som børn og unge også vil møde efter 9. klasse. Derfor skal de fagvoksne hjælpe og støtte børnene og de unge i at lykkes i gruppearbejdet.

Det er vigtigt, at de fagvoksne er opmærksomme på gruppedannelserne, samt hvordan de faciliterer det gode fællesskab. De fagvoksne skal derfor gøre sig tanker om, hvordan de sikrer, at alle børn føler sig som et vigtigt medlem af gruppen. Det kunne fx handle om rollefordeling.

Værktøjerne i dette afsnit er redskaber, som har til formål at hjælpe gruppearbejdet godt i gang og til at støtte og evaluere gruppearbejdet undervejs. Derudover vil der præsenteres værktøjer, som hjælper grupperne med at lave konkrete aftaler samt til at holde overblik over, hvem der gør hvad.

Overvej evt. følgende:

Gruppearbejdet kan både være svært og gavnligt. Prøv at overveje hvad det giver dig at arbejde sammen med dine kollegaer, fx at indgå i et teamsamarbejde. Hvad gør det svært? Hvad fungerer? Sæt jer eventuelt i børnene eller de unges sted ved at afprøve de fem redskaber i forbindelse med jeres eget teamsamarbejde.

GRUPPEKONTRAKT

Hvad er gruppekontrakten?

Gruppekontrakten er en samarbejdsaftale mellem gruppedeltagerne. Formålet med at lave en gruppekontrakt er, at gruppen får sat ord på deres forventninger til sig selv, hinanden og projektet.

Gruppekontrakten er et værktøj, som kan stillasere samarbejdet og hjælpe børnene og de unge godt på vej til at skabe et godt samarbejde. Ved at indlede et projektforsløb med at lave konkret samarbejdsaftaler kan gruppekontrakten være med til at forbygge og håndtere konflikter.

Hvordan bruges gruppekontrakten?

De fagvoksne begynder med at instruere skabelonen og forklare, hvad formålet med gruppekontrakt er. Første steg i gruppekontrakten er at lade grupperne blive enige om et gruppenavn. I kan sætte forskellige kriterier for, hvad gruppenavnet skal symbolisere eller vise. Det kan for eksempel være et navn, som har en relation til projektet. Dernæst skal gruppen reflektere og drøfte følgende spørgsmål i den grønne boks.

Når gruppen har svaret på spørgsmålene skal de fagvoksne instruere børnene eller de unge i at blive konkrete og udfylde skabelonen (se næste side).

Instruere børnene eller de unge i at kontrakten skal underskrives af alle medlemmer og afleveres til de fagvoksne, som også underskriver. De fagvoksne gennemgår aftalerne med hver gruppe og søger for at alle i gruppen får en kopi.

- Find 5 ting I har tilfælles?
- Hvad synes I er en god gruppe?
- Hvor vigtigt er det faglige for jer?
- Hvor vigtigt er det sociale for jer?
- Hvor vigtigt er produktet for jer?
- Hvor meget tid vil I bruge på hjemmearbejde?
- Hvor meget vil I lave sammen og hver for sig?
- Hvad er det bedste ved at arbejde i en gruppe?
- Hvad er I hver især gode til?
- Hvornår tror I, det kan være svært at arbejde i en gruppe?
- Hvad kan I gøre for at undgå det?
- Hvad kan I gøre, hvis et eller flere medlemmer ikke overholder jeres aftaler?
- Hvordan kan I hjælpe hinanden i gruppen?
- Hvad glæder I jer mest til ved projektforsløbet?

Tips

- For at skabe yderligere fællesskab og sammenhold i gruppen kan der arbejdes med et gruppeflag, slogan og/eller et gruppeskjold, som symboliser gruppens styrker.
- Gruppekontrakten kan overføres mellem skole og hjem.
- Overvej hvordan I vil sammensætte grupperne, skal grupperne være homogene eller hetrogene? Fokus på interesser, færdigheder eller arbejdsmoral etc.?

GRUPPEKONTRAKT

GRUPPENAVN: **DUMBLEDORES ARMÉ**

AFTALE: **VI HJÆPER HINANDEN**

BESKRIVELSE:

VI AFTALR HVEM, DER GØR HVAD. DEN DER BLIVER FØRST FÆRDIG HJÆLPER DE ANDRE.

AFTALE: **VI KOMMER TIL TIDEN**

BESKRIVELSE:

VED SYGDOM SENDER VI EN BESKED I VORES GRUPPECHAT

AFTALE: **VI ER BÅDE SOCIALE OG FAGLIGE**

BESKRIVELSE:

VI BEGYNDER MED HYGGE OG FOKUSER PÅ DET FAGLIGE BAGEFTER

Hedwig

UNDERSKRIFT - BARN/UNG

ALMAS

UNDERSKRIFT - BARN/UNG

NADIN

UNDERSKRIFT - BARN/UNG

FREY

UNDERSKRIFT - BARN/UNG

Merrill

UNDERSKRIFT - VOKSEN

VIFTEN AF GRUPPEARBEJDE

Hvad er viften af gruppesarbejde?

Viften er en Cooperative Learning struktur, som i denne sammenhæng anvendes til at evaluere- og videreudvikle på gruppens samarbejde. Øvelsen kan bruges flere gange under et projektforbøb.

Hvordan bruges viften af samarbejde?

Inden øvelsen printer de fagvoksne skabelonen på næste side og klipper ud så alle grupper har en stak spørgsmål. De fagvoksne introducerer øvelsen og forklarer, hvad formålet med øvelsen er. I introduktionen giver de fagvoksne hvert medlem af gruppen deres startrolle. I denne udgave er der 4 roller.

Rolle 1: Holder kortene med spørgsmål i en vifte form og siger: "vælg et kort" til den, som har rolle 2.

Rolle 2: Trækker et spørgsmål og læser spørgsmålet højt for rolle 3.

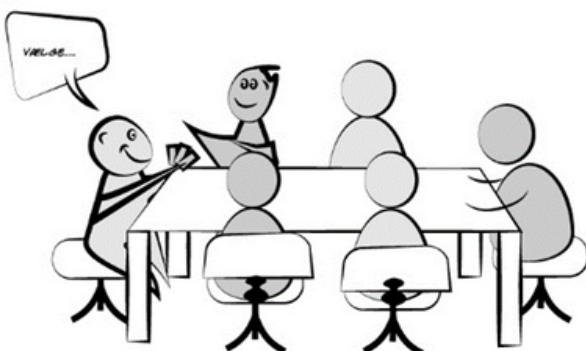
Rolle 3: Svarer på spørgsmålet.

Rolle 4: Giver feedback i form af hjælp eller tilføjelser efter behov, og giver altid anerkendelse.

De fagvoksne instruerer børnene eller de unge i at rollerne roterer med uret efter hver runde. Det vil sige, at den der før læste op, nu holder viften for den som svarede på spørgsmålet.

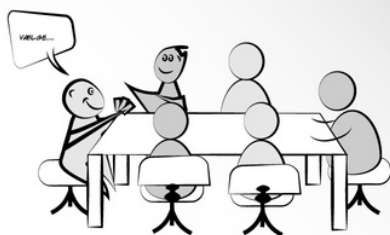
Tips

- Giv flere roller hvis gruppen er på flere end fire medlemmer, fx en som skriver svarene ned og tilføjer i gruppekontrakten (se foregående værktøj).
- Instruer øvelsen ved hjælp af rollespil - vis hvad de skal gøre.
- De fagvoksne kan tilføje og formulere spørgsmål, som de synes er relevant for børnene eller de unge. Det kan være noget de fagvoksne iagttager, bøvler med eller er særligt godt og som de gerne vil sætte fokus på.

VIFTEN AF GRUPPEARBEJDE

HVAD LYKKES SÆRLIGT GODT I VORES SAMARBEJDE?

HVOR GODE ER VI TIL AT UDNYTTE TIDEN, NÅR VI ARBEJDER SAMMEN?

HVOR GOD EN GRUPPEMAKKER SYNES DU SELV DU ER?

HVOR GODE SYNES DU VI ER TIL AT HJÆLPE HINANDEN?

HVOR GODE SYNTES DU VI ER TIL AT LYTTE TIL HINANDEN?

HVAD SKAL DU ØVE DIG PÅ FOR AT BLIVE EN ENDNU BEDRE GRUPPEMAKKER?

SAMARBEJDSPLANEN

Hvad er samarbejdsplanen?

Samarbejdsplanen er et redskab til at hjælpe gruppen med at holde overblik over deres gøremål, samt lave aftaler om hvem, der gør hvad.

Hvordan bruges samarbejdsplanen?

De fagvoksne kan kopiere skabelonen på næste side, eventuelt i plakatstørrelse. De fagvoksne instruerer grupperne i, hvordan de skal bruge plakaten, og hvad formålet er. Hernæst samler gruppen sig om at udfylde, hvad de skal have gjort og aftaler hvem, der skal gøre det.

Tips

- Lad plakaterne hænge synligt så gruppen altid har mulighed for at orientere sig og danne et overblik over deres projekt.
- Lav en rutine omkring plakaten. Tjek ind om morgenen, hvor er vi og hvad skal gøres? Tjek ud sidst på dagen - hvad har vi nået?
- De fagvoksne kan ligeledes bruge gruppernes plakater til at følge med, hvem har brug for hjælp og støtte til at komme videre?

SAMARBEJDSPLANEN

GRUPPENAVN: **DUMBLEDORES ARMÉ**

HVAD SKAL GØRES?	HVEM GØR DET?	HVORNÅR?	TJEK ✓
LAV INTERVIEWGUIDE	HEDWIG OG FREY	SENEST FREDAG	
SKAF UDSTYR TIL OPTAGELSER	NADIN	ONSDAG	✓
RING TIL BRUGER	ALMAS	TIRSDAG	✓
TEST INTERVIEWGUIDE	ALLE	SENEST FREDAG	

Hedwig

UNDERSKRIFT - BARN/UNG

NADIN

UNDERSKRIFT - BARN/UNG

ALMAS

UNDERSKRIFT - BARN/UNG

FREY

UNDERSKRIFT - BARN/UNG

Marronett

UNDERSKRIFT - VOKSEN

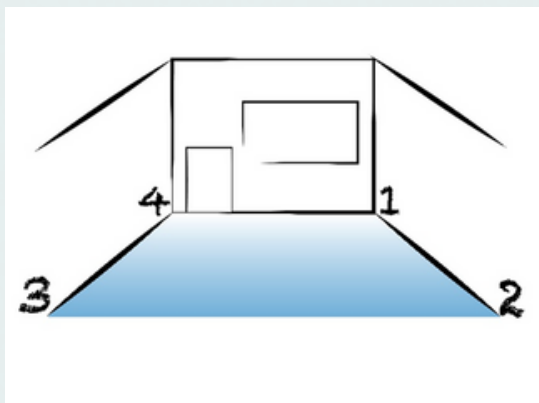
DILEMMASPIL

Hvad er dilemmaspil?

Dilemmaspil er en øvelse, hvor børn eller unge bliver stillet forskellige dilemmaer i relation til gruppearbejde. I øvelsen skal børnene eller de unge reflektere over samt tage stilling til forskellige handlemuligheder i forbindelse med gruppearbejde. Øvelsen har til hensigt at gøre børnene eller de unge bevidste om deres egen og andres rolle, betydningen for et vellykket samarbejde samt tilføre forståelse for andres tanker og perspektiver.

Hvordan bruges dilemmaspelet?

De fagvoksne skal først instruere øvelsen og forklare, hvad formålet er. Dernæst sættes borde og stole ud til siden, så der er godt med gulvplads. Børnene eller de unge samles midt i lokalet. De fagvoksne udpeger fire hjørner i lokalet og giver hvert hjørne et nummer 1, 2, 3 og 4 (se billede nedenfor). For hvert dilemma er der tre konkrete handlemuligheder og en mulighed, hvor børnene eller de unge selv kan komme med forslag til, hvad de ville gøre i situationen.

Herefter læser den fagvoksne det første dilemma op og dernæst de 4 handlemuligheder (se spørgsmål i skabelonen på næste side).

Vær tydelig på hvilket hjørne/nummer i lokalet hver handlemulighed har. Børnene eller de unge vælger individuelt en handlemulighed ved at stille sig i det hjørne, som repræsenterer det, de vil gøre i situationen. Når børnene eller de unge har placeret sig, spørger de fagvoksne ind til, hvorfor de har placeret sig, hvor de har. Inden næste dilemma læses op kan der i plenum reflekteres yderligere ud fra de tre refleksionsspørgsmål nederst i dilemmaet.

Tips

- Skriv eventuelt tallene på et stykke papir og hæng op i hjørnerne i lokalet, så det er tydeligt hvilken handlemulighed hjørnet svarer til.
- Peg eventuelt mod det pågældende hjørne/tal mens du læser handlemuligheden op.
- Lav dine egne dilemmaspørgsmål ud fra, hvad du oplever, kan være svært i de pågældende grupper.
- Nogen gange vælger børnene eller de unge det samme hjørne, som der er flertal for. Lad da børnene eller de unge stå lidt med lukkede øjne, inden de vælger handlemulighed. På den måde kan de nå at danne deres egen holdning, inden de bliver præget af de andre.

DILEMMASPIL

1. DILEMMA= NEGATIVE GRUPPEMEDLEMMER

Klassen skal arbejde i grupper, de skal idégenerere og blive enige om, hvordan deres produkt skal se ud. Hedwig er i en gruppe med tre andre. Hedwig oplever, at to i gruppen, flere gange siger, at Hedwigs ideer er dårlige og ikke passer til projektet, men de kommer ikke selv med nogle forslag. Den sidste i gruppe er tavs, men Hedwig ser at hun ruller med øjnene. Hedwig bliver både irriteret og ked af det. Det får Hedwig til at føle, at hun ikke er kreativ og god til at få ideer. Hvad syntes du Hedwig skal gøre?

HVAD SYNTES DU HEDWIG SKAL GØRE?

- SVAR 1:** Holde inde med, hvordan hun har det, sådan er det nogle gange i gruppearbejde
SVAR 2: Fortælle de andre i gruppen at hun bliver irriteret og ked af det
SVAR 3: Forslå at de tager en runde rundt om bordet, hvor alle på skift kommer med forslag
SVAR 4: Eget forslag

REFLEKSIONSSPØRGSMÅL:

- ★ Hvad kan man gøre eller sige for at vise at man er nysgerrige på hinandens ideer?
- ★ Hvordan føles det når andre viser at de kan lide ens ideer og bakker op omkring dem?
- ★ Hvad kan man gøre, hvis man syntes ens egen idé er bedre end de andres?

2. DILEMMA= ALLE DELTAGER IKKE LIGE MEGET I GRUPPEARBEJDE

Hedwig og hans gruppe skal forberede deres fremlæggelser til en læringsfestival. Hedwig oplever ikke at de deltager lige meget i forberedelsen. Én i gruppen vil ikke sige noget til fremlæggelsen og en anden vil bestemme det hele og den tredje giver udtryk for at det er lige meget og bare noget der skal overstås. Hvad skal Hedwig gøre?

HVAD SYNTES DU HEDWIG SKAL GØRE?

- SVAR 1:** Fortæl det til en af de fagvoksne
SVAR 2: Ikke noget, det ikke Hedwigs ansvar at gruppearbejdet fungerer
SVAR 3: Snak med gruppen om det og spørg dem, hvad de syntes de skal gøre
SVAR 4: Eget forslag

REFLEKSIONSSPØRGSMÅL:

- ★ Hvordan er det at arbejde i en gruppe, hvor der er svært at blive enige?
- ★ Hvordan er det at samarbejde med nogle som ikke deltager?
- ★ Hvorfor tror I at nogle ikke deltager i gruppearbejdet?

3. DILEMMA= AFTALER I GRUPPEKONTRAKTEN BLIVER IKKE HOLDT

Hedwig og hendes gruppe har i deres gruppekontrakt aftalt, at de i gruppen skal hjælpe hinanden. Hedwig går altid til de andre og tilbyder hendes hjælp når hun er færdig med hendes eget. Hedwig syntes ikke de andre tilbyder deres hjælp til hende og nogle gange opdager hun at de andre har holdt pause eller gået over til en anden gruppe for at "hænge ud" når de er færdige. Hvad skal Hedwig gøre?

HVAD SYNTES DU HEDWIG SKAL GØRE?

- SVAR 1:** Forslå at de i gruppen kigger på deres gruppekontrakt igen og lav nye aftaler
SVAR 2: Tal med gruppen om det. Måske er der en god grund til at de ikke hjælper
SVAR 3: Hold op med at hjælpe de andre og brug tiden på at holde pause
SVAR 4: Eget forslag

REFLEKSIONSSPØRGSMÅL:

- ★ Hvilke grunde kan der være for at nogle har svært ved at overholde aftaler?
- ★ Hvordan vil du have det, hvis du opdagede at din gruppe var social med andre i stedet for at deltage i gruppearbejdet?
- ★ Hvad er fordelene og ulemperne ved at lave gruppeaftaler?

A black ribbon graphic with a white interior, featuring a loop on the left and a tail on the right. The text is written in a black, hand-drawn font within the white space of the ribbon.

DEL 5: REFLEKTIONER I DE FAGVOKSNESES TEAMSAMARBEJDE

DEL 5: REFLEKTIONER I DE FAGVOKSNES TEAMSAMARBEJDE

De foregående afsnit har haft til hensigt at vise og illustrere pædagogiske værktøjer, som hjælper og støtter børnene og de unge i at lykkes med at gennemføre projekter ved at skabe forudsigelighed. Selvom vi gerne vil facilitere projekter, hvor børnene og de unge lykkes, kan vi ikke altid forudsige alting. Konsekvensen kan være udadreagerende adfærd. Derfor har dette afsnit fokus på pædagogiske greb, som kan anvendes nu og her – i situationen når den opstår. Afsnittet introducerer desuden analyseredskaber, som kan hjælpe de fagvoksne til at undersøge, hvad der er på spil i de svære situationer, som vi ikke havde mulighed for at forudsige. Dermed kan redskaberne også bruges forebyggende.

Hvad er udadreagerende adfærd, og hvad kan vi gøre når den opstår?

Udadreagerende adfærd kan både være verbalt eller fysisk, og kan af flere opleves aggressivt eller voldsomt. Udadreagerende adfærd afviger fra de gældende normer, regler og forventninger. Den udadreagerende adfærd kan påvirke, hindre, forstyrre eller ødelægge barnets eller den unges egen (og nogle tilfælde andres) læring og udvikling. Man vil ofte opleve den udadreagerende adfærd som vredesudbrud, der kan opstå på baggrund af en række uløste problemer der hober sig op. Derfor skal de fagvoksne være nysgerrige på, hvad barnet eller den unge kommunikerer med deres adfærd. For eksempel kan et vredesudbrud oversættes til *"Jeg sidder fast i situationen og jeg har brug for hjælp til at komme ud af den."*

Afslutningsvis vil afsnittet introducere et værktøj til dannelse af grupper, som ikke direkte har en forbindelse med temaet. Værktøjet til gruppedannelse skal snarere ses som et appendiks til en projektbeskrivelse og/eller et tillæg til projektforberedelse. Formålet med værktøjet er at hjælpe til gruppedannelser med lige deltagelsesmuligheder for alle børn og unge.

Værktøjer i dette afsnit:

- Udadreagerende adfærd
 - do's and don't's for voksne:
- Isbjergmetaforen
- Gruppedannelsesværktøj

Hvad er udadreagerende adfærd - do's and don't for voksne?

Udadreagerende adfærd - *do's and don't* for voksne er en plakat. Plakaten viser helt konkret, hvad der er en god idé at gøre, og hvad der IKKE er en god idé at gøre, når man står over for et barn eller ung, som har voldsomt vredesudbrud. Dermed bliver udadreagerende adfærd - *do's and don't* for voksne et værktøj til at håndtere voldsomme situationer og i sidste ende forbygge magtanvendelser. Du kan se plakaten på næste side, efterfulgt af en plakat, der viser de hyppigste årsager til, hvorfor vredesudbrud opstår.

Hvordan bruges udadreagerende adfærd - do's and don't for voksne?

Plakaterne kan bruges både før, under og efter en voldsom hændelse. For at forbygge udadreagerende adfærd kan de fagvoksne bruge de to plakater til en refleksiv dialog om, hvordan de håndterer og forbygger udadreagerende adfærd.

Under en situation med udadreagerende adfærd kan de fagvoksne forsøge at forholde sig i de grønne felter, som symboliserer konkrete handleplaner, de fagvoksne kan gøre brug af for at stoppe et vredesudbrud. Efterfølgende kan plakaten bruges til at evaluere på, om der i og omkring situationen var en eller flere af de hyppige årsager på spil, efterfulgt af en dialog om, hvad de fagvoksne fremadrettet kan gøre for at håndtere dem. Ligeledes kan plakaten *do's and don't* bruges til at evaluere situationen.

Sammen med plakaten kan stilles følgende spørgsmål:

- Hvad gjorde du/I konkret i situationen både fysisk og verbalt?
- Hvordan har situationen efterfølgende påvirket barnets relation til de involverede voksne?
- Hvordan har situationen efterfølgende påvirket resten af børnegruppen?
- Hvordan kan I genoprette en god og tryk relation?

Ud fra plakaten:

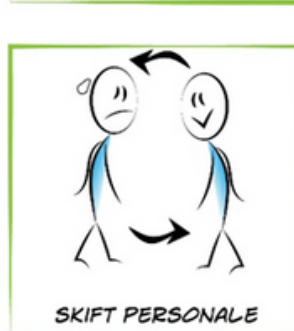
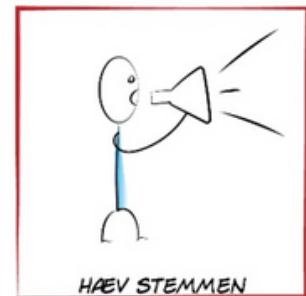
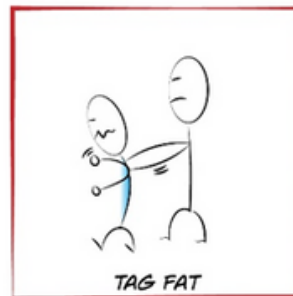
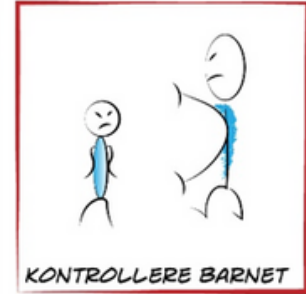
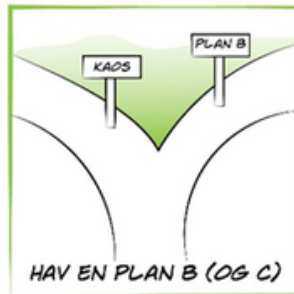
- Hvilke positive forskelle ville handlingerne have gjort i situationen?
- Hvis du kunne ændre i din håndtering i situationen, hvad ville du så have gjort anderledes?

Tips

- Vi reagerer ofte ud fra de røde felter, når vi er pressede. Det kan både være fordi vi er bange i situationen, men det kan også være fordi vi er stresset og presset af arbejde og/eller vores privatliv.
- Vi reagerer ofte ud fra de grønne felter, når vi selv har overskud.
- Når vi selv er opmærksomme på, hvordan vi reagerer i pressede situationer, kan vi tage ansvar for at gøre noget andet og arbejde med vores egne reaktionsmønstre.

UDADREAGERENDE ADFAERD DO'S AND DON'T FOR VOKSNE

Merrill

HYPPIGSTE ÅRSAGER TIL VREDESUDBRUD

ISBJERG METAFOREREN

Hvad er isbjergmetaforen?

Isbjergmetaforen er et analyseredskab, som kan hjælpe de fagvoksne til at undersøge og forstå, hvad der er på spil i børnenes eller de unges adfærd. Viden om hvad der ligger bag børnenes og de unges adfærd, kan hjælpe de fagvoksne til at iværksætte støtteredskaber til at alle børn lykkes i projekterne.

Som bekendt er det kun toppen af isbjerget, som er synlig, mens størstedelen af isbjerget er skjult under havets overflade. Når vi taler om børn og unge, symboliserer toppen af isbjerget barnets eller den unges adfærd, som vi tydeligt kan se og høre. Mens intentioner og strategier, som ligger bag adfærden er gemt under overfladen – derfor er vi oftest heller ikke opmærksomme på dem, hvilket kan være kilden til mange udfordringer. Ved at undersøge det der er på spil, får vi nemmer ved at forstå og anlægge en empatisk tilgang.

Hvordan bruges isbjergmetaforen?

Isbjergmetaforen kan bruges som et pædagogisk analyseredskab på et teammøde til at undersøge, hvad der er på spil, når barnet eller den unges adfærd udfordrer os. Print næste side ud i A3 og udfyld de ting I kan se og høre over vandets overflade. Derefter kan I gå på opdagelse i, hvad der kan ligge bagved adfærden og udfylde det under vandets overflade.

Spørgsmål I kan stille jer selv:

- Hvad får barnet eller den unge ud af adfærden? Social status? Bevare sin position? Opgaverne er for svære eller for nemme?
- Hvilke følelser ligger yderligere bagved det? Utryghed? Ensomhed?

Hvis I er på bar bund, kan I inden eller efter mødet bruge det pædagogiske værktøj "Tænker, siger, føler" til at undersøge sammen med barnet, hvad der er på spil. Isbjergmetaforen kan også bruges som et pædagogisk konflikthåndteringsredskab.

Tips

- Brug det pædagogiske redskab "Tænker, siger, føler" til at undersøge, hvad der ligger under overfladen.
- Vær nysgerrig.
- Hav et åbent og undersøgende mindsæt.
- Når I har styr på hvad, der ligger bag kan I eventuelt arbejde videre med eksternalisering.
- Dette er også et godt redskab til at snakke om konflikter i klasserummet. Kobel evt. redskabet på en faglig fortælling, fx Ronja Røverdatter, hvordan vil I placere hendes adfærd og tanker på isbjerget, for at fremme forståelsen i klassen?

ISBJERGSMETAFOREREN

DET VI KAN SE OG HØRE

SMAEKKER MED DØREN

SKÆLDER UD

RÅBER

SKRIGER

KED AF DET

URETFAERDIGHED

ENSOM
DET SOM LIGGER UNDER/BAGVED

GRUPPEDANNELSE

Hvad er gruppedannelsen?

Gruppedannelsen er et refleksions- og forberedelsesredskab, der kan hjælpe de fagvoksne med at sammensætte grupper. Værktøjet til gruppedannelse skal ses som et appendiks til en projektbeskrivelse og/eller et tillæg til projektforberedelse. Værktøjet skal ses som en forebyggelse og hjælp til at danne grupper, som skaber deltagelsesmuligheder for alle børn og unge.

Hvordan bruges gruppedannelsen?

Skabelonen til gruppedannelse skal bruges på et team- eller fællesforberedelsesmøde. Gruppedannelsesskabelonen sætter spot på, hvilke egenskaber og kompetencer barnet eller den unge allerede skal besidde for at lykkes med at komme i mål med projektet. Derfor skal de fagvoksne i første omgang identificere, hvad børnene eller de unge allerede kan. Det kan eksempelvis være mundtlighed eller formidlingsevne til at skabe kontakt til en autentisk bruger.

Hernæst sætter værktøjet til gruppedannelse spot på, hvilke yderligere styrker det kræver. Det kan eksempelvis være mod til at tale med fremmede eller nysgerrighed, hvis det drejer sig om et interview. Dette gøres med henblik på at diskutere, hvordan kompetencer og styrker kan ses som roller, der er nødvendige at have i en gruppe for at lykkes.

Når alle roller er identificeret, diskuteres hvilke perspektiver rollerne, styrkerne og kompetencerne giver i forbindelse med sammensætning og dannelse af grupper.

Den sidste del af gruppedannelsesværktøjet har et individfokus, som kan anvendes, hvis der er børn eller unge som er svære at placere, eller generelt har det svært med projekter og gruppearbejde. Denne del af skabelonen stiller ressourceorienteret spørgsmål, som har til hensigt at identificere, hvad barnet eller den unge er god til og interesserer sig for. Dette med henblik på at finde en rolle, som passer til barnet eller den unge.

Afslutningsvis aftales der i teamet, hvilke pædagogiske redskaber, tiltag og artefakter, som kan tages i brug for at barnet eller den unge lykkes i den tildelte rolle.

Tips

- Vær tydelig på hvilke forventninger I har til rollen.
- Vær tydelige på, hvorfor I har givet barnet eller den unge rollen. Du får denne rolle, fordi du er god til...
- Brug dette katalog til at støtte børnene eller de unge i at lykkes med deres rolle.
- Vær åben overfor at I ser forskelligt på børnenes eller de unges styrker – måske kan din kollega se noget, du ikke kan.
- Gå på opdagelse i børnenes styrker. Fx ved at bruge nogle dage på at observere, undersøge og lægge mærke til, hvad børnene eller de unge kan.

GRUPPEDANNELSE

EGENSKABER/KOMPETENCER

HVAD SKAL MAN ALLEREDE KUNNE FOR AT LYKKES MED AT KOMME I MÅL MED PROJEKTET?

- ★ FORTÆLLE OG PRÆSENTERE
- ★ BYGGE
- ★ SAMARBEJDE
- ★ LAV E MODELLER
- ★
- ★
- ★
- ★
- ★
- ★
- ★
- ★

HVAD KRÆVER DET YDERLIGERE?

- ★ MOD
- ★ FANTASI
- ★ PERFORME
- ★ MOTORIK
- ★ KODNING
- ★ LYTT OG VENDE
- ★ VISUELITET
- ★ KREATIVITET
- ★
- ★
- ★
- ★

ROLLER

UD FRA DE TO RUBRIKKER DISKUTERE, HVILKE ROLLER, DER ER NØDVENDIG AT HAVE I EN GRUPPE FOR AT GRUPPEN LYKKES OG KOMMER I MÅL.

- ★ KUNSTNEREN
- ★ FOTOGRAFEN
- ★ OPLÆSEREN
- ★ TEKNIKEREN
- ★ BYGGEMESTER
- ★
- ★

HVILKE PERSPEKTIVER GIVER DET I FORBINDELSE MED SAMMENSÆTNING OG DANNELSE AF GRUPPER?

- ★ MÅSKE BEHØVER DER IKKE VÆRE EN TEKNIKER I HVER GRUPPE
- ★ DER SKAL VÆRE EN OPLÆSER I HVER GRUPPE
- ★ 3 I KLASSEN KAN KODE, DE KAN VÆRE TEKNIKER PÅ TVÆRES AF GRUPPERNE
- ★
- ★

INDIVIDUELT FOKUS

1. HVAD ER BARNET ELLER DEN UNGE GOD TIL?

- ★ DET MOTORISKE
- ★ DIMSE
- ★

2. HVAD KAN BARNET ELLER DEN UNGE LIDE AT LAV E?

- ★ LEGO
- ★ IPAD
- ★

3. HVORDAN PASSER DET MED DE ROLLER, DER ER BRUG FOR I PROJEKTET? HVILKEN ROLLE PASSER TIL BARNET/DEN UNGE?

- ★ LEGOMASTER

4. HVILKE SÆRLIGE OPGAVER FØRE MED ROLLEN?

- ★ HENTE LEGO-KASSE OG SÆTTE PÅ PLADS
- ★ HENTE IPAD, SØGER FOR DER ER STRØM PÅ
- ★ SØGER FOR ALLE HAR LIGE MEGET TID VED IPAD

HVOR HAR BARNET/DEN UNGE BRUG FOR STØTTE TIL AT LYKKES I ROLLEN OG PROJEKTET?

- ★ DELE LEGO MED ANDRE
- ★ DELE IPAD MED ANDRE
- ★

HVILKE REDSKABER, TILTAG, ARTEFAKTER (FX FRA DETTE KATALOG) M.M KAN BRUGES FOR AT BARNET/DEN UNGE LYKKES I OVENFORSTÅENDE SITUATIONER?

- ★ MÅL- OG UDVIKLINGSTRAPPN
- ★ TÆNKER, SIGER, FØLER
- ★

- De 10 H'er
- Dagsstruktur
- Mål- og udviklingstrappen
- Statusmåling
- Pædagogiske bagdør
- Tænker, siger, føler (TSF)
- Pralebogen
- Social historie
- Gruppekонтракт
- Samarbejdsplan
- Do's and don't for voksne
- Hyppige årsager til vredesudbrud
- Isbjergsmetaforen
- Gruppedannelse

DE 10 H'ER

<p>HVAD</p> 	<p>TEKST</p>	<p>VISUELISERING</p>
<p>HVORFOR</p> 		
<p>HVORDAN</p> 		
<p>HVOR</p> 		
<p>HVORNÅR</p> 		
<p>HVOR LÆNGE</p> 		
<p>MED HVEM</p> 		
<p>HVOR MEGET</p> 		
<p>HJÆLP</p> 		
<p>BAGEFTER</p> 		

DAGSSTRUKTUR

BARNETS NAVN=

VOKSENSNAVN=

DATO=

HUMØR 1-10

MORGEN=

EFTERMIDDAG=

BAGDØRE

1=

2=

VOKSEN	PIKTUGRAM	SKEMA	FLUEBEN ✓

UNDERSKRIFT - BARN/UNG

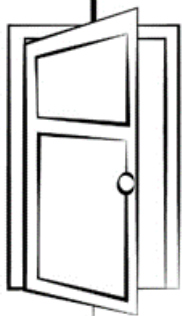
UNDERSKRIFT - VOKSEN

PAEDAGOGISK BAGDØRE

NAVN=

NAVN=

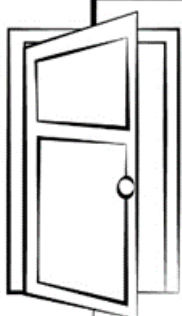
DATO=

BAGDØR 1=

BAGDØR 2=

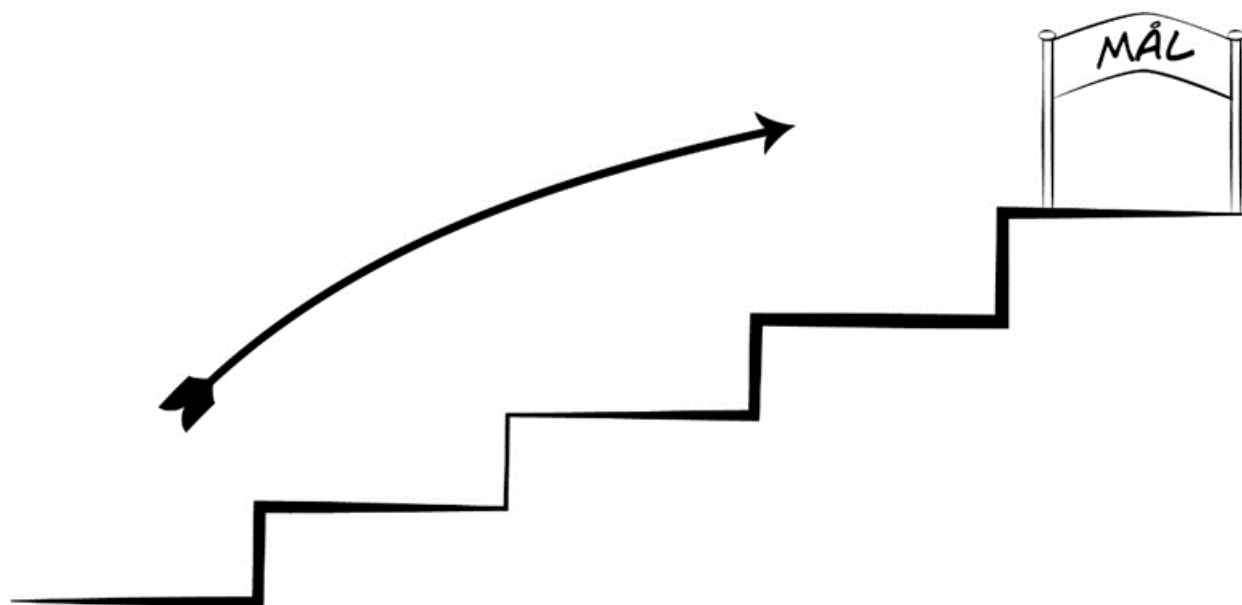
BAGDØR 3=

UNDERSKRIFT - BARN/UNG

UNDERSKRIFT - VOKSEN

MÅL- OG UDVIKLINGSTRAPPEN

UDVIKLINGSTRAPPEN

MÅL-EVALUERING

HVER UGE GENNEMGÅR VI HVAD DER ER GÅET GODT OG HVAD DER HAR VÆRET SVÆRT. VI LAGER AFTALER FOR, HVAD VI SAMMEN SKAL GØRE FOR AT LYKKE MED DET SOM VAR SVÆRT.

DAG

HVAD SKETE DER?

HVAD VAR GODT?

DAG

HVAD SKETE DER?

HVAD VAR SVÆRT?

UNDERSKRIFT - BARN/UNG

UNDERSKRIFT - VOKSEN

STATUSMÅLING

HVOR GODT SYNES JEG MIT PROJEKT ER LIGE NU?

5

4

3

2

1

HVOR GODT SYNES JEG MIT PRODUKT ER LIGE NU?

5

4

3

2

1

HVOR GODT SYNES JEG VORES SAMARBEJDE I GRUPPEN ER?

5

4

3

2

1

UNDERSKRIFT - BARN/UNG

UNDERSKRIFT - VOKSEN

TAENKER, SIGER, FØLER

HVAD SKETE DER?

HVAD TÆNKTE DU PÅ DA
DET SKETE?

HVAD HAR DU TÆNKT PÅ
SIDEN?

HVORDAN HAR DU DET, NÅR DU
TÆNKER SÅDAN?

HVORDAN TROR DU DE ANDRE HAR DET,
NÅR DE TÆNKER OG SIGER SÅDAN?

HVAD SAGDE DU DA DET
SKETE?

HVAD FØLTE DU DA DU SAGDE
DET?

HVAD TROR DU DE ANDRE TÆNKTER
OM DET?

HVAD SIGER/SAGDE DE
ANDRE OM DET?

HVAD SYNES DU, DER
SKAL SKE NU?

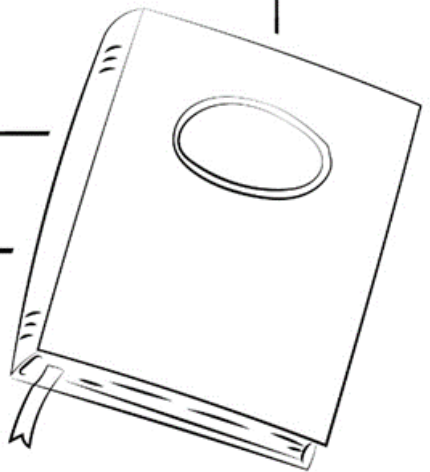
PRALEBOGEN

NAVN=

DATO=

DAGENS SUCCES

[Large empty box for writing the day's success]

UNDERSKRIFT - BARN/UNG

UNDERSKRIFT - VOKSEN

SOCIAL HISTORIE

TITEL:

BESKRIVENDE SÆTNINGER
FAKTUELLE OPLYSNINGER

PERSPEKTIVERENDE SÆTNINGER
ANDRE MENNESKERS TANKER OG FØLELSER

ANVISENDE SÆTNINGER
ANVIS OG VEJLED, HVAD MAN KAN GØRE. BRUG IKKE NEGATIONER

RESULTATET AF DEN NYE ADFØERD
UNDERSTØTTER ADFØERDSCÆNDRING OG, HVAD BARNET FÅR UD AF DET

UNDERSKRIFT - BARN/UNG

UNDERSKRIFT - VOKSEN

GRUPPEKONTRAKT

GRUPPENAVN=

AFTALE=

BESKRIVELSE=

AFTALE=

BESKRIVELSE=

AFTALE=

BESKRIVELSE=

UNDERSKRIFT - BARN/UNG

UNDERSKRIFT - BARN/UNG

UNDERSKRIFT - BARN/UNG

UNDERSKRIFT - BARN/UNG

UNDERSKRIFT - VOKSEN

SAMARBEJDSPLANEN

GRUPPENAVN=

HVAD SKAL GØRES?	HVEM GØR DET?	HVORNÅR?	TJEK ✓

UNDERSKRIFT - BARN/UNG

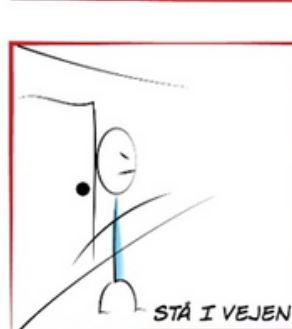
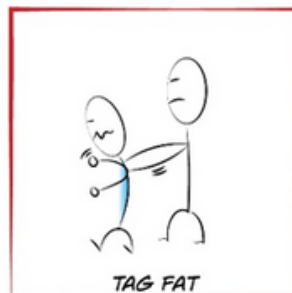
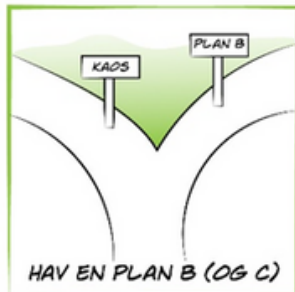
UNDERSKRIFT - BARN/UNG

UNDERSKRIFT - BARN/UNG

UNDERSKRIFT - BARN/UNG

UNDERSKRIFT - VOKSEN

UDADREAGERENDE ADFAERD DO'S AND DON'T FOR VOKSNE

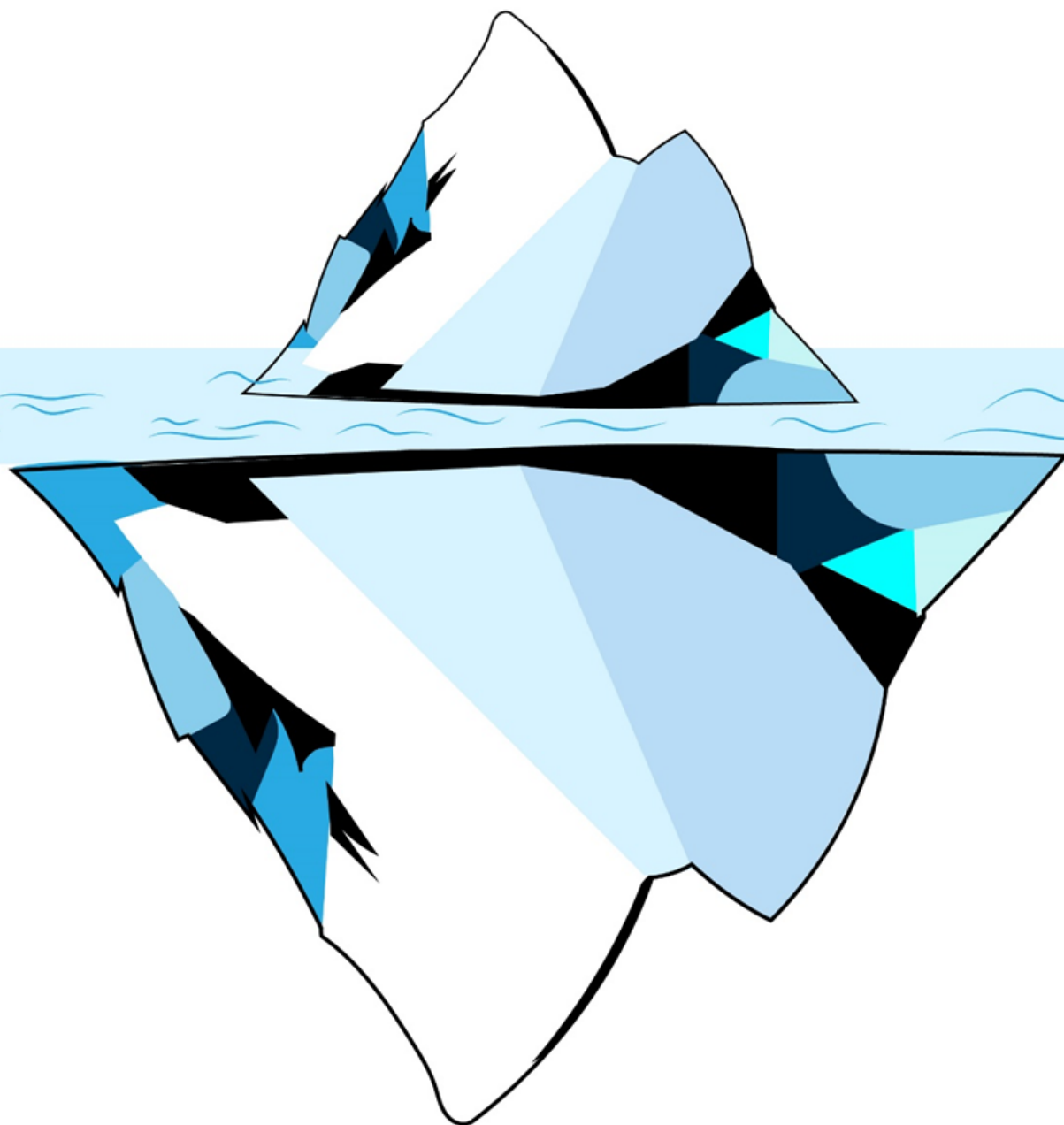
Merrath

HYPPIGSTE ÅRSAGER TIL VREDESUDBRUD

ISBJERGS METAFOREREN

DET VI KAN SE OG HØRE

DET SOM LIGGER UNDER/BAGVED

GRUPPEDANNELSE

EGENSKABER/KOMPETENCER

HVAD SKAL MAN ALLEREDE KUNNE FOR AT LYKKES MED AT KOMME I MÅL MED PROJEKTET?

- ★
- ★
- ★
- ★
- ★
- ★
- ★
- ★
- ★
- ★
- ★
- ★
- ★

HVAD KRÆVER DET YDERLIGERE?

- ★
- ★
- ★
- ★
- ★
- ★
- ★
- ★
- ★
- ★
- ★
- ★
- ★

ROLLER

UD FRA DE TO RUBRIKKER DISKUTERE, HVILKE ROLLER, DER ER NØDVENDIG AT HAVE I EN GRUPPE FOR AT GRUPPEN LYKKES OG KOMMER I MÅL.

- ★
- ★
- ★
- ★
- ★
- ★
- ★
- ★

HVILKE PERSPEKTIVER GIVER DET I FORBINDELSE MED SAMMENSÆTNING OG DANNELSE AF GRUPPER?

- ★
- ★
- ★
- ★
- ★
- ★

INDIVIDUELT FOKUS

1. HVAD ER BARNET ELLER DEN UNGE GOD TIL?

- ★
- ★
- ★

2. HVAD KAN BARNET ELLER DEN UNGE LIDE AT LAVE?

- ★
- ★
- ★

3. HVORDAN PASSER DET MED DE ROLLER, DER ER BRUG FOR I PROJEKTET? HVILKEN ROLLE PASSER TIL BARNET/DEN UNGE?

- ★

4. HVILKE SÆRLIGE OPGAVER FØRE MED ROLLEN?

- ★
- ★
- ★

HVOR HAR BARNET/DEN UNGE BRUG FOR STØTTE TIL AT LYKKES I ROLLEN OG PROJEKTET?

- ★
- ★
- ★

HVILKE REDSKABER, TILTAG, ARTEFAKTER (FX FRA DETTE KATALOG) M.M. KAN BRUGES FOR AT BARNET/DEN UNGE LYKKES I OVENFORSTÅENDE SITUATIONER?

- ★
- ★
- ★

TAK FORDI DU LÆSTE MED - GOD ARBEJDSLYST